

If undelivered return to:
**"GLASILO K. S. K.
JEDNOTE"**
 6117 St. Clair Ave.
 CLEVELAND, O.
 The largest Slovenian
 Weekly in the United States
 of America.
 Weekly Circulation 14,000
 Issued every
 Wednesday
 Subscription rate.
 For members yearly \$0.54
 For nonmembers \$1.60
 Foreign Countries \$3.00
 Telephone: Randolph 628

Entered as Second-Class Matter December 12th, 1923 at the Post Office at Cleveland, Ohio, Under the Act of August 24, 1912.

ACCEPTED FOR MAILING AT SPECIAL RATE OF POSTAGE PROVIDED FOR IN SECTION 1103, ACT OF OCTOBER 3, 1917. AUTHORIZED ON MAY 22, 1918.

Stev. 43. — No. 43

CLEVELAND, O. 22. OKTOBRA (OCTOBER), 1924.

Največji slovenski tednik
 v Združenih državah.

Izha je vsako sredo.

Ima 14,000 naročnikov

Naročnina:

Za člana, na leto \$0.54
 Za nečlane \$1.60
 Za izvenzemstvo \$3.00

NASLOV

uredništva in poslovništva:

6117 St. Clair Ave.
 Cleveland, O.

Telefon: Randolph 628

Leto X.—Volume X

VAŽNA PREISKAVA.

REPUBLIKANI IMAJO \$10.000.000 ZA SVOJO KAMPANJO.

Chicago, Ill., 18. oktobra. — Vseled prizadevanja senatorja Robert M. La Follette, predsednika kandidata neodvisne stranke, se je v tem mestu pričela zanimiva senatska preiskava, da se dozene, če misijo res republikani pri prihodnjih nadomnih volitvah zmagati z demokrati? Preiskavo vodi demokratični senator F. P. Walsh iz Montane.

Ta investigacijski odsek ima na razpolago mnogo pisem republikanskih voditeljev, newyorskih bankirjev in tovarnarjev iz Pensylvanije, iz katerih je razvidno, da imajo republikani tri posebne kampanjske skladove: svoj narodni (glavni) sklad, bankirski sklad in sklad tovarnarjev.

Senator Walsh pravi, da se senator La Follette nič ne moti, ko trdi, da hočejo republikani spraviti deset milijonov skupaj v volilne svrhe; to svota bo znašala še za dva milijona dollarjev več. Načelnik kampanjskega odseka je Ed. T. Stotesbury iz Philadelphije.

Dalje je senator Walsh izvedel, kaj se je na zadnji konvenciji bankirjev v Chicagu glede te kampanje vršilo. Eden izmed prisotnih delegatov (bankirjev) je priporočal, da naj vse trustne družbe v republikanski narodni sklad prispevajo dvajsetino odstotka od njih kapitala, narodne banke eno desetino odstotka za Coolidge-Dawesovo izvolitev; dalje je bila raznim tovarnarjem v izločni Pensylvaniji naložena svota 5300,000 v republikansko kampanjsko svrho.

Za republikansko volilno kampanjo so doslej prispevali slednji milijonarji: doli označene svote:

Wm. Wrigley, Jr., Chicago, \$25,000; James A. Patten, Evanston, Ill., \$20,000; Charles G. Dawes, Evanston, Ill., \$10,000; Arthur W. Cutten, Glen Ellyn, Ill., \$10,000; A. W. Harris, Chicago, \$10,000; Bernard A. Eckhart, Chicago, \$10,000; Cook County Republikanski Club, Chicago, \$25,000; Owen A. Roberts, Avon, Conn., \$12,500; Mrs. Owen F. Roberts, Avon, Conn., \$12,500; Union League Club, Philadelphia, \$15,000; Forest C. Jones, Philadelphia, \$15,000; Aldrich A. Johnson, Camden, N. J., \$15,000; J. B. Duke, Somerville, N. J., \$12,500; Payne Whitney, Manhattan, N. Y., \$15,000; Julius F. Greckman, New York City, \$10,000; J. Horace Harding, Brunson, N. J., \$10,000; J. B. Armitage, New York City, \$10,000; Mortimer L. Schiff, \$10,000; Arthur Curtis James, N. Y. City, \$15,000; Julius Forstman, Passaic, N. J., \$10,000; Dwight Morrow, New York, \$5,000; Thomas Cochran, New York, \$5,000; Charles H. Hayden, New York, \$10,000; Harry M. Knight, St. Louis, \$10,000; A. C. Carlton, Colorado Springs, Colo., \$10,000; Charles Hangney, New York City, \$10,000.

ŽENSKA ZMAGA.

V TEXASU KANDIDIRA ŽENSKA ZA GUVERNERJA.

Austin, Tex., 18. oktobra. — Ker je bila Mrs. Miriam Ferguson pri zadnjih primarnih volitvah nominirana za guvernersko kandidatino, je njen nasprotnik Charles Dickson iz San Antonio vložil pritožbo pri najvišjem sodišču. Navedenec je trdil, da ženska ne more opravljati važne službe državnega guvernerja. Ustava namreč dolga, da je guverner vrhovni veljnik državne milice, in te službe bi kaka ženska ne smeja opravljati v slučaju kakih nemirov.

To sporno in važno vprašanje je danes ugodno rešilo višje sodišče države Texas z dolgočno, da so ženske tudi lahko izvoljene za guvernerja. Ker je v Združenih državah že nekaj let ustavnim potom uvedena splošna ženska volilna pravica, ni torej pri kandidatih nobene razlike med spolom: če so ženske opravljene voliti, imajo tudi pravico izvoljene biti. Tako so določili vrhovni sodniki: Greenwood, Cureton in Pierson.

Ker je dobila Mrs. Ferguson pri nedavnih primarnih volitvah veliko število glasov, bo dne 4. novembra t. l. skoraj gotovo izvoljena za guvernerja. V zgodovini Združenih držav bo država Texas prva, ki bo imela žensko v tako važnem uradu.

Angleški prestolonaslednik si ogledal Fordovo tovarno.

Detroit, Mich., 18. oktobra. — Henry Ford, avtomobilski kralj je imel zadnji torek redkega gosta in obiskovalca v svoji ogromni tovarni. Ta dan se je ondaj mudil sam angleški prestolonaslednik, Waleski princ, pod imenom Sir David Windsor.

Na izrecno željo prestolonaslednika se je ta obisk vršil povsem skromno in privatno. Fordove tovarne in vse naprave so ga zelo zanimali. Najbolj se je prestolonaslednik čudil spremnosti mehanikov, ki so v 16 minutah skupaj sestavili povsem nov Fordov avtomobil, katerega je dobil v dar. Lahko bi se bil to delo dovršilo že v 12 minutah, a jih je princ pri tem preveč motil z raznimi vprašanji; poseben avtomobil angleškega prestolonaslednika je ves z njim okrešen.

Dalje se je prestolonaslednik čudil novi električni lokomotivi z 32 kolesi, ki všeč lahko 150 velikih vagonov polnih premoga. Njemu v počast in zabavo so v velikem Fordovem plavžu naenkrat razstoljili 130 ton rute. Angleški gost se je mudil v označeni tovarni celih 8 ur, zvezcer mu je pa Fordov sin Edsel priredil na svojem domu privaten banket s plesom.

Panika v kinogledališču. New Castle, Ky., 21. oktobra. — Ko se je vršila sinoči neka predstava v tukajnjem New Castle kinogledališču, je eden izmed gledalcev zavpl "ogenj". Ta klič je spravil vse prisotno občinstvo v nepopisno paniko; vse je drolo proti izhodu. Pri tem je bila do smrti pohtjena 10 letna Emma Massie; 7 oseb je smrtno nevarno ranjenih, 36 pa manj opzano.

ZELEZNICA NESRECA.

MNOGO OSEB RANJENIH VSLED TRČENJA ELEKTRIČNEGA VLAKA.

Buffalo, N. Y., 19. oktobra. — Danes popoldne ob 1:15 je pri Tonawanda trčil I. R. električni vlak ob Niagara Falls-Buffalo vlak s tako silo, da so bili trije zadnji vagoni skoro do celi razbiti. Ker se je istočasno več izletnikov peljalo k nigarskemu slapovu, je ta katastrofa zatevala številno žrtev; dve osebi sta bili na mestu ubiti, štiri so prepeljani v kritičnem stanju v bližnjo bolnišnico, 76 je pa več ali manj ranjenih. Mrtvi so: Miss Florence Devery in George McCullough iz Philadelphia; smrtno ranjeni so: Elizabeth Feeder in Mrs. Mary Rodgers iz Philadelphia, Mrs. Flora Fleischman iz Brooklyn in en nepoznanec.

Največ ranjenih izletnikov je doma iz države New Jersey in Pennsylvania.

KUKLUKSARJI PREGNANI.

Detroit, Mich., 21. oktobra. — Nocoj bi moral govoriti v tem mestu Aldrich Blake, blivši tajnik guvernerja države Oklahoma, J. C. Walton. Govoriti j emenaraval proti Ku Kluxu. Toda Ku Kluxi so se zbrali v tako močnem številu pred dvorano, da je morala nistopiti politična. Kakih 7,000 Klukusarjev je hotelo preprečiti ljudem vstop v dvorano. Te Klukusarje je konečno napadla policija s smrdljivimi bombami in rdečim poprom ter jih prisiliла k umiku.

Smrtna kosa.

V petek, dne 17. t. m. meseca je umrl Anton Nose, starij na 25300 Vine St., Euclid, O. Bil je 38 let star. Sedemnajst let je živel v Ameriki. Doma je bil iz Velike Gore na Dolenskem. Tu zapušča dve sestri in dva brata, in enega brata ter sestro v stari domovini. Bil je član društva Jutranja Zora, H. Z. Počivaj v miru!

Zvišanje plače uradnikom tiskarske unije.

Po Ameriki se sedaj vrši glasovanje med unijanskimi tiskarji, da se zvišajo plače uradnikom tiskarske unije. Predsednik tiskarske unije dobiva sedaj \$5,000, a po novem bi moral dobiti \$8,500 na leto. Prvi podpredsednik dobiva sedaj \$4,000 na leto, po novem bo dobil \$6,000. Tiskarji trdijo, da so njih unijanski uradniki slabše plačani kot unijanski uradniki drugih unij. Plače unijanskih uradnikov po Ameriki znašajo od \$7,500 do \$25,000 na leto.

Vsičite glede odprave prohibicije v Kanadi.

Toronto, Ont., 20. oktobra. — Prihodnji četrtek, dne 23. t. m. se bodo v provinci Ontario vršile splošne volitve glede pridržljivosti vprašanja. Ljudstvo bo določilo, ali naj ostane strogo suha, ali naj se opojno pijačo prodaja pod vladnim nadzorstvom v zapredenih postopkih.

Ako zmagojo mokrači, bo postala provincia Ontario prava oaza žejnih Amerikancev, kajti tista se nahaja v neposredni bližini nigarskih slapov in mesta Buffalo.

TOVARNA ZEPPELINOV.

V AKRONU, O. BODO ZGRADILI ORJAŠKI ZRAKOPLOV.

Akron, O., 21. oktobra.

Tukajšnji Goodyear-Zeppelin korporacija je pričela delati obrise in načrte za nov ameriški Zeppelin, ki bo dvakrat tako velik kakor zadnji nemški ZR-3, ki je dne 15. t. m. v 80 urah dosegel iz Nemčije v Lakehurst, N. J. Novi orjaški zrakoplov bo veljal 3 milijone dollarjev in bo zavzemal 5,000,000 kubičnih četvrtin prostornine; rabili ga bodo za vožnjo preko Atlantika.

V nekaj dneh dospe semkaj iz Nemčije Dr. Kari Stein, vrhovni inženir Zeppelinove tovarne, katero bodo morali na pritisk Francozov podreti. Z njim vred dospe tudi številno nemških mehanikov. Nemška Zeppelinova družba je namreč prodala gorinavedeni korporaciji vse patente in načrte za gradbo modernih Zeppelinov.

Učenje "Esperanto" jezik na Ogrskem.

Budimpešta, 21. oktobra. — Ogrsko načrno ministrstvo je določilo, da se mora v vseh tamkajšnjih ljudskih solah dvakrat na teden veziti podak "esperanto" jezik; učitelje za to bodo preskrbeli "Esperanto" klub.

Ford odklonil veliko kupcijo.

Washington, 18. oktobra. — Predsednik Coolidge je te dni prejel od znanega milijonarja, Henry Forda, pismo s poročilom, da je ponujen mu nakup Muscle Shoals odklopn. Vlada je zahtevala za označeno morsko plitvino \$100,000,000.

Poraba električne na svetu.

Po podatkih, ki jih je zbrala uradna pisarna države New York iz poročil posameznih držav in ameriških konzulatov v inozemstvu, je znašala celotna poraba električne na svetu leta 1920 99,456,000,000 kilovatnih ur; od tega 15,183,300,000 kilovatnih ur za razsvetljavo, ostale 84,7 odstotkov, pa za industrijo itd.

Pred leti je bil Parker strah ameriške in evropske policije, znan pod imenom "Bill the Brute" (Kruti Bill), osobito od tedaj, ko je Parisko banko okradel za \$274,000. Po prestarijih kazni se je poboljšal in pričel razne kupcije. Pred smrtno je naredil oporočo, v kateri je vse svoje premoženje razdelil med prijatelje in v dobrodelne namene.

Samomor sin ustanovnika U. M. W. of Illinois.

Streaton, Ill., 19. oktobra. — Danes so potagnili iz nekega vodnjaka triple 60 letnega Joseph Hunterja, kamor je skočil v samomorilnik namenom vsled slabega zdravja. Navedenec je bil še živec sin pokojnega John M. Hunterja, ustanovitelja Illinoiske zveze (U. M. W. of Illinois), kateremu so šele zadnje dni postavili krasen spomenik na tukajšnjem Riverview pokopališču.

Premeten pastor.

Macon, Ga. — Rev. Henry Melton, pastor tukajnjega protestantske cerkve občine je prišel na povsem novo idejo glede cerkvene kolekte. Ker živi v njegovi fari več farmarjev, se je nedavno nanje obrnil, da bi vsa, v nedeljo znesena kurja jajca darovali cerkvi. Kotliko je dobiva vsako nedeljo, je še neznan.

NESRECA NA KRIŽARKI.

NA KRIŽARKI "TRENTON" JE EKSPLODIRAL TOP

Norfolk, Va., 21. oktobra. — Ko so se blizu Hampton Roads danes vrstile pomorske strelnice, je valed neprivednostjo vodnjaka eksplodiral top na križarki "Trenton." Vsled te katastrofe so bili na mestu ubiti štirje pomorski, dva sta križarki umrli v bolnišnicah, 14 pa je nevarno ranjenih. Na tiste mesta je kmalu zatem dosegel rešilni čoln križarke "New York," da je ranjence odvedel v vojaško bolnišnico v Portsmouth. Križarka "Raleigh" je danes ves dan iskalna trup po pomorsčaku William Walkerja, katerega je vrglo v morje; dosej danedne še niso našli.

Mornarični departement je odredil strogo preiskavo, da se dozene, kdo je bil vzrok te nesreče; povelenik "Trenton" je kapitan E. C. Kalbfuss.

Zapuščina zloglasnega tatu.

Los Angeles, Calif. — Leta 1922 je umrl v mestu Pasadena, Cal., 78 letni Clark Parker, ki je veljal svoječasno za najbolj nevarnega mednarodnega tatu. Njegova zapuščina v državi California iznosi \$263,000 v izložkih državah pa okrog en milijon dolarjev.

Pred leti je bil Parker strah ameriške mornarice v naših lukah. V kratkem dospe v naše vode ameriška vojna mornarica. Split in druge naše luke se pripravljajo na dostop v tatu.

Splitski občinski svet je soglasno sprejel sklep s katerim je imenoval podpredstavnik Andrewsa, ki si je pred dvema letoma, ko je došlo med splitskim meščanstvom in italijanskimi mornarji do spopada, pridobil za Split velike zasluge za častnega meščana.

Svoje mater je umoril. V Masiču blizu Djakova je nedavno sekira presekal pozivnjeni seljak Ferdo Fleše svoji lastni materi prsa. Prijet je vinjen domov in očitki matere so ga tako razburili, da baje ni več vedel kaj dela, ko je zamahnil s sekiro po materi. Fleše je bil znan kot divjak, ki se je vdeleževal vseh vaških pretegov daleč naokrog.

Dvojni samomor v Zagrebu. V hotelu "Royal" v Zagrebu sta skupno izvršili samomor 31 letni absoluirani medicinec Matja Svetina in 23 letna Marija Vidas, soproga upokojenega stotnika Franja Vidasa. Samomorilka sta se bila pred par mes

PREKMURJE.

Spisal dr. M. Slavč

(Nadalevanje.)

Izdajatelj (Pustaj Jozef)

pravilno pravi, da je njegov slovenski jezik najbližji štajerskemu jeziku. Prevlažejo pa v njem že lejubezen do "lejpega" in "sladkega" jezika njegove ogrske domovine, o katerem je misil, da bo kmalu vasi v njem enoglasno hvalili Boga. Zato so mu bolj všeč tudi ogrske koštajerske pesmi. Radi te madžarske tendenze narodni duhovniki niso hoteli priporočati te pesmarice, vsled česar je se ostalo na tisoče izvodov nerazprodanih pri društvu sv. Stafana v Budimpešti. (Jožef Horvath, sedanji župnik v Martjancih, kjer je deloval Pustaj, že hrani izvirnik njegovih napevov v notah, in ga je dal leta 1920. v uporabo skladatelju dr. Fr. Kimovcu, ki je v tem času nabiral v Prekmurju od pevca do pevca narodne napeve.) Za nabiratve prekmurskih napevov bo zanimivo, kar pravi o napevih slovenski pesmi in o teh, ki jih je uvedel v moll-tonu iz ogrskih napevov. Hvali pa dvoglascno-slovensko petje ter skupno petje v cerkvi, kar se je še do današnjega dneva večinoma ohranilo v Prekmurju.

"Ali nej samo, ka so v eti knigaj vkuper spravljene, predelane in v red diane vse slovenske pesmi, nego i šestkrat telko novi lejpi pejsem je koj postavljeni eti, z med šterimi je vsaka po najčistejšem slovenskem jeziku dolispisana. Koj so djane i v eti knigaj ešte i vno ge vogrske pesmi tudi za onoga zraka volo, ar se vu veči mestaj Boža služba večkrat i po vogrskem jeziku opravia, ino ar se je šolska deca i mladezen zdaj že tudi privadila, vsamogočega i dobrotnivoga Očo po lejpon vogrskem jeziku hvaliti i zvišavati I vasi mi, ki mladezen gori hranimo, to verjemo, ka je že nej dalec ono vrejme, gda mo vse lehko po občinskom jeziku naše domovine dičili Boga — s ednim glasom . . .

Ki tak dobro preglednejo eti knige, vidli do, ka so skoro vse nove pesmi z vogrskega jezika na slovensko predelane, i zato nej z k nam najbliže stojecega štajerskoga jezika, ar se štajerske pesmi s največkim trudom itak nemrejo na naš stari slovenski jezik tak predelati, ka se nebi poznale. Nadale i zato, ar poznane štajerske pesmi s vikšinom tak preveč svecko vižo majo, štera se v serkev nikak ne pripravi. Ali zato neščem to praviti, ka štajerske pesmi nebi tudi i lejpe vjele. Majo, i z med šteri sam te lepše tudi k koj vzeo . . .

Ali da pri etom deli moremo i na nagib ludstva misliti, vse vogrske pesmi se nemrejo za naše ludstvo praviti, najbolje pa one nej, štere so vu moli tonusi. Vai znamo, ka naše slovensko ludstvo ono lejpo navado ma, da vse pesmi na dva glasa rado popejva. Ino da se popejanje na dva glasa samo v dur tonusi lehko zgodi s rednim talom, ino što je nej vu nataj dobro vonavčen, nemre on v moli tonusi drugoga glasa s redom popejavati, zato sam z moli tonusa same te ležeje i lepše pesmi gori vzeo . . .

Ali gda tak ete kratki tanač davam, na dobro včenje cerkevnih pejsem, nikak neščem s tejam to, ka bi popevajo s voditelom sami, to je "solo," spejvali cerkevne pesmi. Ar je vsaka pesem te najlepša, ci njo vsi ki so vu cerkvi nazoči, velki i mali, star i mladi, s ednim grlo popejavajo. I to je tudi, kak sam že naprej povedao, jedini cito eti knig."

Zato pred svetovno vojsko je Jožef Klekl sem upeljal sedanj knjižno-slovenski pravopis v svoje liste. Tudi jezikovno se približujejo Prekmurci vedno bolj književnemu jeziku. Kalendar leta 1919, str. 23 piše n. pr. takole:

"Dobr pastir." Semen tikveno smo lupali. Voni je fučko veter, sneg je šo, liki velke bele krpe. Dečica se je pri stoli v kum stisnila, pa me je prosila, naj njim kaj pripovedavam.

Sere vlate že man, dosta sam pretrpo na sveti, najlepši spomenki so mi decinaka leta. Stariške so mi rano spomrli, na službo sam šo na Stajersko: kda sam majuša vognao ob prvi krave, vert mi je dao knigo i pravo: "Prečti, pa tak pa si, kak dober pastir. Te ti tudi dober najem dobis . . ."

Odkar so postale prekmurske "Novine" v Jugoslaviji političen list, imajo v političnem delu vedno več knjižne slovenačine. V podlistku še lahko zasedejo razvoj prekmurščine. Podlistek "Novin" ima v 17. številki 24. aprila, 1921 takle odstavek:

Kratke črtice iz naše zgodovine.

Gda so Madžari prišli v krščansko Panonijo, so bili ešte poganje, zato so strašno škodo svojega sina črtovi, vasej solze napravili svetoj Cerkvi. Vse so razrušili kod so šli, tak ka so šli, tak ka so bavarski škofje l. 900. pisali svetomi Oči Ivani IX.: "Madžari so prišli v naše kraje, odpelali ništerne ludi v robstvo, druge spoklali, tretje z lakotov in žejov po vozaj vrnili in jih tak brez računa vničili. Plemenite može i poštene žene so odvlekle v sušnost, požgali so bože cerkvi i vse tak razrušili, ka v celotu Panonijo, v našoj največjosti pokrajini nitite cerkvi več ne." Iz tega vidi smo stališči krščanstva. Ki so ostali živi so se skrivali po logi i bregovji. Cerkev so ne smeli zidati, mešnikov i očivesne bože službe ne meti, deco so na skrivnem krstili. Tak je bilo vse delo sv. Metoda na nikoj diano.

Proti konci desetoga stoletja je zvezda krščanstva zasvetila tudi Madžarom. Prvi vojvoda bio Gejza. Z njim so tudi našim Slovencem prišli veselješi dnevi na sv. vero gledoč, ar njim je ne brano deco krstiti, požgane in razvržene cerkvi nazaj zidati i duhovnike meti. Gejzova žena je bila Sarolta, že krščenica. Po njenom nagovaranju se je mož s sinom Stefanom vred da krstiti. Stefan je bio prvi Vogrski kralj."

Prekmurski narečje ima mnogo lepih, v resnicu starih slovenskih izrazov, ki bi jih bilo dobro spraviti v književno slovenačino. Raičev Božidar konča svoj spis: "Prekmurski knjižnici pa knjige" z besedami: "Prekmurščina stopljena z našim razrejem poda vilinske lepote jezika." Tudi naglas in način izgovarjanja je značilen. Zanimivo je poslušati, govorje Prekmurcev, ki še niso ničesar brali ali slišali v pismeni slovenačini. Človek ima res vtiš "starega slovenskega" jezika. S slovensko šolo se šo vse to precej spremeno. Zato je treba hitro nabirati in zbirati dragocnosti narodnega blaga teh potomcev panonskih Slovencev. 8. Narodno življenje prekmurščinskih Slovencev.

Goreči ljubitelj prekmurskih Slovencev, Božidar Raič, je opravljeno pesimistično sodil o narodnem življenju v Prekmurju. Včasih ga je sicer razveseli tudi ali oni slovstveni ali narodni pojavi, ki ga je navdušil celo do ponosne izjave: "Po vse zmerno in čedno amemo brez božnini na zmoto izreči stavke: prvi se stene in kopije nadutost in krivičnost madžarska, nego se potujti poščica ogrskih Slovencev." (Letopis Matice slovenske za leto 1869, stran 70.) A to je le mimogrede. Prevlačovala je v njem bridka božnja za prekmursko narodno življenje, s katero je zbiral prekmursko slovstvo: "Kljubu toljim oviram in zmotam hrani prekmurščina bogati zaklad za slovenščino jezikoslovca in poprek za slovenčino in okrajevje pismene slovenačine. Da ne spremimo s telesno smrtjo tudi imena teh vrednih prijateljev svojega za-

nemarjenega naroda, za častno dolžnost si jemljam, ker so precej pripomogli v nepovoljnih razmerah k kakši stavbi narodnega poslopja slovenskega slovstva, oteti je pozabiljivosti, ter uvrstiti imenik slovenskih književnikov, njihova dela za knjigopisu — poberimo drobitnice, da konca ne vzamejo." (Matica slov. l. 1869, str. 60.)

Leta 1869. je moral zapisati že besede: "Vse druga podoba se razkriva na Prekmurščini, ondi med domačimi svetovnimi le prvotne oljekamo li omike ne najdeš slovenskega narodnjaka, da bi si ga grabljiliskal, ali Diogenovo svetilnik sledil, vsakternik madžaroni in sicer iz polnega grla in na vega glas. (Matica slov. l. 1869, str. 58.)

V gánljivi obliki je dal izraza svoji skrbi za prekmursko narodnost in svoji ljubezni do Prekmurcev s temi besedami:

"Narodna poveda resni, ka je oča, zrocivši ne vede in ne hote poganje, zato so strašno škodo svojega sina črtovi, vasej solze napravili svetoj Cerkvi. Vse so razrušili kod so šli, tak ka so šli, tak ka so bavarski škofje l. 900. pisali svetomi Oči Ivani IX.: "Madžari so prišli v naše kraje, odpelali ništerne ludi v robstvo, druge spoklali, tretje z lakotov in žejov po vozaj vrnili in jih tak brez računa vničili. Plemenite može i poštene žene so odvlekle v sušnost, požgali so bože cerkvi i vse tak razrušili, ka v celotu Panonijo, v našoj največjosti pokrajini nitite cerkvi več ne." Iz tega vidi smo stališči krščanstva. Ki so ostali živi so se skrivali po logi i bregovji. Cerkev so ne smeli zidati, mešnikov i očivesne bože službe ne meti, deco so na skrivnem krstili. Tak je bilo vse delo sv. Metoda na nikoj diano.

Prekmurski Slovenci so imeli v narodnem oziru jako težko stališče. Odkar so prišli pod madžarsko oblast, niso imeli nikdar kake politične samostojnosti. Tudi niso imeli pravne narodnega šolstva. Tuinam so rabili sicer slovenske slownice in čitanke v nekaterih ljudskih šolah. Vobče pa je madžarska vlada gledala na to, da so se učili madžarski. V zadnjih desetletjih pa je bila slovenska knjiga razen katekizma sploh izključena iz šole. Pa tudi katekizem (Novine 2. marca, 1919, pišejo: "Nikdar sam ne piso proti vogrščini, samo branjam našo slovenčino, da palij tak ne pride, kak pred ništerimi letami, da je kaplana pri Jurji tožo državnemu vučitelju, da slovenski vči navuk i slovenske katekizme dava v roke deci.") in svetopisemske zgodbe so se moralni ponekod tudi slovenski otroci učiti madžarski, kjer je bilo kaj madžarskih otrok v Šoli, zlasti tam, kjer so učitelji učili veronauk v Šoli. Učitelji so bili trdi Madžari, ki niso ničesar znali povedati slovenski. Ce je bil kak prekmurski učitelj, rojen Šlavenec, dober, je govoril v Šoli, tudi slovenski, da je povedal, kako se pravijo katere besede v madžarsčini. Navadno pa so učili ti učitelji popolnoma madžarski že od začetka ter imeli vse tega tudi slabe uspehe.

Slovenačina je bila dolje izključena iz vseh uradov. Uradni jezik je bil madžarski, kar se je izvajalo tako strogo, da so celo uradniki, ki so znali slovenski, raje govorili po tolmačih a slovenski strankami, kakor da bi se "omadeževali." Slovenščina beseda je ostala le še v cerkvi. Po slovenskih prideljih se je poznalo, kako daleč segajo Slovenci. Slovenske pridelje so bile v katoličkih in evangelijskih cerkvah; židje so imeli svojo službo božjo v madžarskem jeziku. Kjer so prišli na ogrski meji Slovenci v narodne manjšine, tam je izginil tudi slovenski jezik iz cerkve. Prišli so tje madžarski duhovniki, ki se niso več brigali za slovenski jezik pri župljanih slovenskih gospicah. Kjer pa je bila slovenska pridiga neprerogama, tam so pridigovali tudi madžar-

ski duhovniki slovenaki. V Prekmurju delujejo namreč ponajveč domači slovenski duhovniki, nekaj pa je tudi Belih Hrvatov. Ker pa je sobotški škof rabil slovenske prekmurske duhovnike radi znanja treh, oziroma štirih jezikov, v nemških in hrvatskih delih svoje škofije, je bil včasih na slovenskih župnijah nastavljen madžarski duhovnik, ki ni znal slovenski, in si je moral preskrbotati za svoje madžarske pridige navadno po kakem učitelju-organistu prestave, da je mogel slovensko pridigovati.

Gojilo pa je slovenski jezik domači slovensko ognjišče. Tam se je govorilo in pego slovenski. Tam sta oče in mati učila otroke slovenski moliti, sta razlagala in izpravljala slovenski katekizem. Tam so vzdruževali slovensko govorico star narodni običaji n. pr. običaji na "goščevanjih."

Vzpodbudo za narodno zavest so dobivali Prekmurci v spoznaju, da onkraj Mure živijo Slovenci, s skoro istim jezikom, ki so ga spoznavali pri svojih gospodarskih stikih in božjih potih na Stajerskem.

Svojo duševno narodno hrano so imeli v svojem skromnem prekmurskem slovstvu. Molitvenike, zlasti mariborski "Vener cerkvenih pesmi," so si kupovali tudi v knjižni slovenščini. Višek narodne izobražbe je bil pri tistih, ki so imeli knjige družbe sv. Mohorja. To so bile zlasti župnije ob štajerski meji, in sicer: Beltinci po 60 naročnikov, Crenovci in Tišina, vsaka po 30 naročnikov. V celem je bilo v sobotški škofiji okoli 200 naročnikov.

Da je morala pri teh za narodno življenje tako težki razmerah narodna zavest padati, je jasno. Po tisočletni odvisnosti od Madžarov ni imel od svetega izobraženstva, ki je deloval v Prekmurju, nihče več narodnega čuvstovanja. Vsak

RADIO! RADIO! RADIO! RADIO! RADIO! RADIO! RADIO!

Stariši in mladina Pozor!

DOLGOČASNO je življenje ob dolgih zimskih večerih, ako nima človek nobene zabave. Ali veste, da se tako dolgočasje v sedanji dobi prav lahko prežene z

RADIO

KATEREGA DOBITE LAJKO BREZPLACNO OD 1. OKTOBRA PA DO ZAHLVNEGA DNE (THANKSGIVING DAY.)

KATOLIŠKA TISKOVNA DRUŽBA EDINOST je dosegla dobo od 1. oktobra pa do Zahvalnega dne (Thanksgiving Day) dne 27. novembra 1924. za dobo velike kampanje za NOVE NAROCNIKE ZA LIST "AMERIKANSKI SLOVENEC IN EDINOST." — Uspeh te kampanje mora biti tak, da bo dal katoličkim Slovencem v Ameriki zaželeni katolički dnevnik. Zato ta kampanja!

ZA ENEGA CELOLETNE ALI DVA POL-LETNA NOVA NAROCNIKA DOBITE:

RADIO APARAT, s katerim lahko sprejemete v krogu 25 milj od razpošljivevne postaje (Broadcasting Station), vse novice, govore, petje in koncerte. Vse to lahko slišite doma, ne da bi bilo Vam treba hoditi poslušati v mesto.

ZA STIRI CELOLETNE ALI OSEM POL-LETNIH NOVIH NAROCNIKOV DOBITE:

RADIO APARAT IN SLUSALO (HEAD PHONE) SKUPAJ. Ako bi hoteli kupiti aparat in slušalo, bi Vas to precej stalo. Sedaj pa imate priliko, da pride do tega popolnoma brezplačno.

SE VEC drugih jako priljubljenih in dragocenih nagrad je razpisanih v tej kampanji. Pišite za pojasnila, ali pa prečitajte tozadenvi oglas v listu "Amerikanski Slovenec in Edinost."

STARISI, poskrbite te dni, da dobite krasni Radio Aparat, kateri bo držal Vašo mladino z velikim zanimanjem ob večerih doma. Pa tudi Vi boste uživali vse znamenje.

"AMERIKANSKI SLOVENEC IN EDINOST" stane na leto \$4.00; za pol leta \$2.00. Za star kraj, mesto Chicago in Kanado stane letno \$4.75; za pol leta \$2.50.

Pisma in pošiljatve naslovite:

"Amerikanski Slovenec in Edinost"

Chicago, Ill.

RADIO! RADIO! RADIO! RADIO! RADIO! RADIO! RADIO!

javnji nastavljene, od najvišje do presenečenja, ko je zaslišal peti "zaljubljeno," tako jih je sedaj sram zapeti "sveto."

Le duhovščina si je že ohrala z malimi izjemami ljubezen do zatiranega in preziranega prekmurskega ljudstva in njegove slovenske jezike.

"Ko nosi angel mlado dušo na svet, ji poje pesem iz raja. Njegov napev spominja dušo vse dni na raj in mu vzbuja hrepenevanje po večnem domu, iz katerega smo izšli in v katerega ga se vračamo."

Tako dozvetna je torej otrokova duša za peto besedo, za glasbo, v kateri se mu razodeva beseda. Zato morašo vedno paziti, kaj pojemo pred mlado, nedolžno dušo, treba jo je varovati, pred kvantarskimi poškočnicami, treba jo je varovati strastnih besed, ki se vtisnejo v dušo in tluji v spominu. Vseči se čudijo starši: "Le kje je pobral otrok to?" Ah, kje? Na kmetih govorijo vse vprek pred otroki — kako nemarno govorjenje imajo ponekod hlapci in dekle, dñinari in drugi.

V mestih mamica otroka lepo napravi in ga izroči pestunji. "Ne v cerkev," naroča, "tam je slab zrak, otrok bi obolel." Po parkih in vogalih se pa shajajo vojaki ali drugi fantje s pesturno in malu dušico sliši mnogo, kar ji ostane v spomin

GLASILLO K. S. K. JEDNOTE

Izjava vrake mreže

Slovensko-Katoliški Katolički Zavod v Amerikani delujev
vseh dežel.

Družiljev na pravilnosti

Telefon: Kraljevsk 622.

Mestničnik:

1117 St. Clair Ave.

Načrt:

Načrt:</

K. S. K.

Jednota

Ustanovljena v Jolietu, Ill., dne 2. aprila 1904. Intercorporated v Jolietu, dne 12. januarja 1909.
GLAVNI URAD: 1004 N. CHICAGO ST., JOLIET, ILL.
Solventnost aktivnega oddelka znači 100.18%: solventnost mladinskega oddelka znači 121.43%.

Od ustanovitve do 1. oktobra, 1924 znači skupna izplačanka podpora \$2,402,312.00.

GLAVNI URADNIKI:
I. podpredsednik: Matt Jerman, 332 Michigan Ave., Chicago, Ill.
II. podpredsednik: Anton Skubic, P. O. Aurora, Minn.
III. podpredsednik: Mrs. Mary Prisland, 1034 Dillingham Ave., Sheboygan, Wis.
Glavni tajnik: Josip Zalar, 1004 N. Chicago St., Joliet, Ill.
Pomočni tajnik: Steve G. Verini, 1004 N. Chicago St., Joliet, Ill.
Blagajnik: John Grahek, 1012 N. Broadway, Joliet, Ill.
Duhovni vodja: Rev. Luke Giudek, 305 So. Second St., St. Louis, Pa.
Vrhovni zdravnik: Dr. Joe V. Grahek, R. 303 Amer. State Bank Bldg
600 Grant St. at Sixth Ave., Pittsburgh, Pa.

NADZORNJI ODBOR:

Frank Opeka, 26—10th St., North Chicago, Ill.
John Jerich, 1849 W. 22nd St., Chicago, Ill.

John Germ, 817 East "C" St., Pueblo, Colo.

John Zulich, 15301 Waterloo Rd., Cleveland, Ohio.

Martin Shukle, 811 Ave. "A", Eveleth, Minn.

POROTNI ODBOR:

John R. Sterbentz, 174 Woodland Ave., Laurium, Mich.

Martin Kremesec, 2004 Coulter St., Chicago, Ill.

Frank Tremphus, 42—48th St., Pittsburgh, Pa.

PRAVNI ODBOR:

John Dechman, Box 529 Forest City, Pa.

John Murn, 42 Halleck Ave., Brooklyn, N. Y.

John Butkovich, 1201 So. S. Fe Ave., Pueblo, Colo.

UREDNIK "GLASILA K. S. K. JEDNOTE":

Ivan Zupan, 6117 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. Telefon: Randolph 628.

Vsa pisma in denarne zadeve, tiskajoče se Jednote naj se pošiljajo na glavnega tajnika JOSIP ZALAR, 1004 N. Chicago St., Joliet, Ill. dopisne društvene vesti, razna nazzanja, oglase in narocnice pa na "GLASILO K. S. K. JEDNOTE", 6117 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

KSAVER MEŠKO

(Ob 50-letnici njegovega rojstva.)

Za Kolesar državne sv. Mohorjevi napisani
NARTE VELIKONJA

Letos obhaja petdesetletnico svojega rojstva naš odični pisatelj in pesnik, ljubljeneč mladine, Ksaver Meško, katerega prvo pisateljsko delo je bilo namenjeno Mohorjevi družbi; kot tretješolec je zanjo napisal povest, ki sicer ni izšla v Mohorjevih knjigah, temveč bila obelodanjena šele leta 1908 v "Miro." Resno je zatrel pisateljevati kot bogoslovec v Mariaburu leta 1896 v "Ljubljanski Zvon," "Hrast," "Trnje in lavor," "Kam plovemo?" so njegeva dela iz onih dni, ki so obrnila pozornost na novega pisatelja. Od tega časa je napisal celo vrsto pesmi, črtic in povesti, povesti in dramatičnih del. "Ob tihih večerih," "Mir božji," "Slike in povesti," "Na Poljanu," "Mati," "Na smrt obsojeni," "Pri Hrastovih," "Volk spokornik," "Naše življenje" in druge. V vseh različnih leposlovnih slovenskih listih in zbirkah "Slovenske Matice" arečuje Maško ime. Mohorjanom so predvsem znane otroške povesti in sličice v treh zvezkih: "Mladim srcem"; pozornost je vzbudila tudi črtica "Norec" v Kolesarju leta 1900.

Kdo ni od mladih Mohorjanov čuvstvoval s "Poljančevim Cencem" in "Cigančkom," kdo ne pozna prelepe črtice "Petelin in gosak?"

V vsakem svojem spisu odkriva Maško tajinstvene globočine nežnih, trpečih, globokocuvstvenih srce, ki jih je svet razčilil, grešil nad njimi teh jih ponikal. Zanimanje za duševno življenje človeka je bilo znak petdesetletnici, ta venec si je Maško sam spete s svojimi neštivilnimi deli: "Na Poljanu" — povest slovenske družine in domovine — "Ob tihih večerih" — skrivnosti polne črtice — "Mati" — drama krvavečega materinega srca, drama domovinske ljubezni — in omenjene zbirke otroških črtic so svetli biseri v tem vencu.

Maško se je v svojih delih vsega daroval svojemu narodu. Dostavek ured. "Glasila." Jubilar č. g. Maško je dobro znan tudi čitateljem našega lista, ker je zadnja leta naš sotrudnik. V tem času je napisal že marsikaj lepega baš za naše "Glasilo."

Za objavo nam je svoječasno poslal tudi svojo krasno povest "Na Poljanah" in "Ob tihih večerih." Letos na zimo bomo pa priobčili še njegovo zgodovinsko sliko "Crna smrt."

Pisatelj sam toži v "Obiskih" dr. Izidorju Cankarju, da je pisateljski pot trnjav! tudi njemu ni prizaneslo življenje s tripljenjem. Prav njegovo pisateljevanje, njegova ljubezen do domovine sta tripljenje od prevrata sem povzročila in povečala.

REV. KSAVER MEŠKO,
1874—1924.

Rodil se je 28. oktobra, leta 1874 pri Sv. Tomaju nad Ormožem. Studiral je v Ptiju in Celju, kjer je maturiral leta 1894. Za mašnika je bil posvečen leta 1898. Kot kaplan je služil v Škocjanu v Podjuni in na Višnjici, potem kot župni upravitelj v Kneževem nad Trgom in Št. Danihelu nad Piberkom. Leta 1901 je postal tam župnik ter po šestih letih dobil župnijo na Zili. Ob povratku je za koroških bojev moral zapustiti svojo faro in vse imetje, trpel nekaj časa v ječi ter se po daljšem tavanju po Sloveniji kot begunc brez doma in krova naselil nazadnje v Seih pri Slovenjgradi.

Povsed je Maško kot duhov-

nik ljubljen od svojih faranov, priatelj, tolažnik in učitelj ljudstvu.

"Maško je kot pisatelj in določek čuvstvena lirična narava," pravi dr. Ivan Grafenauer v svojem 4. (Meškovem) zvezku Zbirke slovenskih povesti, "zenko nežen in občutljiv je v svojem čuvstvovanju, pol ljubezni do revnih in trpečih ljudi, do ubogih na umu, do slabotnih, teptanih in blodečih duš."

Maško je glasnik pravice slabotnih in ponižanih. S svojim hrepnenjem po lepoti in dobroti s svojo ljubezni do domovine in do dobrih ljudi, svojo željo, da se ves svet apomni bednih in zatiranih, da se usmili šibkem, je naravno užgal mlada srca. Oti ne obsoja, temveč razgrinja z usmiljem slabosti človeškega srca ter propoveduje duha odpovedi in zatajevanja, ljubezni do Boga in do bližnjega.

Njegova beseda obsoja z gnušom in zaničevanjem le zaveden zloto, obsoja one, ki ne pozna ljubezni do domovine ("Mati"), one, ki so v narodni zagrižnosti krivčni ("Na smrt obsojeni") in samoprašnje, ki ne pozna krščanske ljubezni do bližnjega ("Pri Hrastovih"). Z drugimi, ki tavajo, trpijo ter isčejo resnice in lepote, pa je usmiljen, kot more biti usmiljen le Kristusov svečenik, odpusta in opravljčuje, tolaži in dviga človeške srca, kakor je to delal veliki Učenik.

Venec, ki mu ga morejo Mohorjani pokloniti ob njegovem petdesetletnici, ta venec si je Maško sam spete s svojimi neštivilnimi deli: "Na Poljanu" — povest slovenske družine in domovine — "Ob tihih večerih" — skrivnosti polne črtice — "Mati" — drama krvavečega materinega srca, drama domovinske ljubezni — in omenjene zbirke otroških črtic so svetli biseri v tem vencu.

Maško se je v svojih delih vsega daroval svojemu narodu. Dostavek ured. "Glasila." Jubilar č. g. Maško je dobro znan tudi čitateljem našega lista, ker je zadnja leta naš sotrudnik. V tem času je napisal že marsikaj lepega baš za naše "Glasilo."

Za objavo nam je svoječasno poslal tudi svojo krasno povest "Na Poljanah" in "Ob tihih večerih." Letos na zimo bomo pa priobčili še njegovo zgodovinsko sliko "Crna smrt."

Uredništvo "Glasila K. S. K. Jednote" in številni čitatelji tega lista kličejo tem potom Rev. Maškotu k njegovi 50 letnici: Se na mnoga, mnoga leta!

Italijani o Mašku

"Piccolo della Sera" od 22. avgusta t. l. prinaša pod naslovom "Zenke oči in močko srce." (Occhi di donna e cuore d'omo) in s pod naslovom: Ksaver Meško: una delitata figura di scrittore sloveno) topel poldrugolonski članek o Mašku. Članek je spisal Umberto Urbani-Urbani, opremjen je z Maškovo sliko.

Vendar se dogaja, kot pravi Pascal, da ima srce svoje razsojanje, ki ga naš razum ne more doumeti. Ubogo srce toči dalje svoje krvave solze.

Po poljubu, ki ga je dal konfesi Nelli, toči naš rahočutni pesnik: "Vsak drugi bi v takem trenotku trepetal v nekončni sladosti, vsakemu drugemu bi se v takem trenotku razčarello srce v solncu žive aste, vsak drugi bi povečajo shranil v srce velik jasen dan — v mojem srcu je bila noč temna kot tista, ki je legala na mestu . . . in moja duša, moja uboga duša je bila tedaj zgubljena, mrtva!"

In kako je lepa "Legenda čudežnih oči!" Ljubezen duše, ki lije iz oči, da objame duše in srca. In ker mu duhovniški stan prepoveduje zemeljsko ljubezen, bi rad ohranil vsajeno brezlesno, brezmadežno starično ljubezen, ko je zaman plakal po svoji mladosti, po sponujem od dunajske viade za-

radi svojih protiavstrijskih napnjen. Tako v začetku vojne, je bil obdolzen, da je dajal znamenja Italijanom, in je bil vržen skupno z župnikom Trunkom in odvetnikom Ghonom v belaške zapore.

Dr. Izidor Cankar pravi v svojih "Obiskih" pri slovenskih literatih in umetnikih o Mašku, da je Maško v življenju tak kot v svojih knjigah: senzativen, obzoren, vlijuden. In zares senzativnost je nadvse značilna za vas Maškova dela. Glavna zasluga tega plodovitega pisatelja je, da je uvedel v slovensko književnost psihološko novelo. Ce bi Maško pisal pesmi, bi bil velik lirik, ki bi ga lahko stavili poleg reformatorja slovenske lirike, O. Zupančiča, v isto vrsto. Maško je napisal: "Kam plovemo," "Na Poljani," alegorično povest, ki predstavlja Slovensko, nekaj dram, precejšnje število dragocenih novel, nekaj psiholoških studij in več mladinskih del. Njegova proza je pisana v pesniškem ritmu, v nej diha poezija stvarstva in pokrajine in je odmev duše in srce njegovih junakov. V Maškovih delih stopa dejanje v ozadje; bolj kot dogodki, ki so pri njem le nahajajo skicirani, kot na sliki impresionističnega slikarja, miče Maška notranje življenje njegovih oseb. Maško je velik umetnik v analiziranju človeške psige. Zadostujejo mu motivi kot na primer agonija jetičnega študenta, tavanje beraca, ki se je izgubil in je umrl v snegu, prvo srečanje mladeniča z dekletom, slika grofice Nelle, ki spominja na žalostno zdogodo Filome in že ti ustvari mojster novele izredne popolnosti. O Maškovem pesimizmu se je mnogo pisalo. Slovenski pesniki in pisatelji, ki so po poklicu, duhovniki, so po veliki večini pesimisti. In če isčemo izvor Aškerčevega pesimizma, ki se je upri cerkvi in dogmam, v njegovem nemirnem duhu in v njegovih orientalski fantaziji, izvirja pri Gregorčiču. Medvedu in Maško globoko iz njih srca. Gregorčič, ljubezni željan, je izil svoje srčne bolesti v melodijske lirične pesmi in si je pri tem 'nakopal' nepriznajnost. Maško pa nam odkriva svoja razočaranja s še večjo odkritočrnostjo v svoji harmonski prozi. Govoriti o vseh njegovih delih bi bilo preveč. Načam bodi dovolj, da poznamo intimnega in rahločutnega Maškoja. Na tem polju nima Maško tekmece v jugoslovanski in moravskih niti v evropski literaturi, kot meni znani kritik Ante Petrovič. To je čisto njegovo polje: boj med delikatno dušo svečenika in senzitivnim srcem moča, boj analiziran po velikem umetniku, ki ga je sam prebojeval. Maško stopa na bojno pisan brez hinavščine in brez obupa in brez omédlivice. Kot sveti Avguštín je preizkusil vse izkušnjave sveta in vse strasti mesta in se je potolačil v mislih, da ga lahko uteši samo neskončno bitje, samo Stvarnik človeškega srca.

In tako se je obnovil v srcu pesnika boj, ki je plapolal že v prvih puščavnikih pri kristjanih, boj mesa z duhom, boj čutov in vestov. Vsaka starost je bila kača izkušnjava, vsaki ideal kerub z ognjenim mečem: Kače in kerubi so bili hud boj v malem človeškem srcu.

Za srečo so obogateli Maškovi srčni boji literaturo za nov slap ne morda minljivih romantičnih plačev, kot so bili v navadi v preteklem stoletju, ampak prisrčnih solz, bleščedih se v dragocenih biserih, polnih globokih čuvstev in pristnih modernih inspiracij. A. S.

ji izgubljeni brezkrbnosti, po svoji sreči, ki jo je zaman iskal na svetu. Da bi ohranil tisto čisto ljubezen, izjavlja pesnik, da v "tej ljubezni ene manj čiste misli. Le njene oči sem ljubi in nič drugega na njej. In tiste oči so gledale jasno, pobožno, nedolžno . . ."

Pesnik je prisiljen, da živi na grobovih svojih idejalov, na grobovih svojih sanj in svojih čuvstev. Od grofice Nelle se je poslovil točeče: "Odšla je tih razočarana in kako sem odhalil jaz . . . Najino srečanje je bilo 'kot sanja, kot žarek, kot blisk v temni noči.' Blisk, ki razsvetlja vzhoda do zahoda noč, da je nato tembolj grozna. Kot sanja je bilo najino sreča nje; sija je mimo mene kot misel na žarečo srečo in je izginila kot bogastvo in sreča pravljic . . . Tako se nam v tajnostih tihih nočeh včasih bližajo dragi mrtvenci. Pridejo in komaj jih ugledamo, izginejo . . ." Eva intimnega Maška, Stan, ki se ga je oklenil, mu ne dovojuje zemeljskih radosti, ki jih je sanjal v mladenskem ognju, in poet joče na grobovih: njegova sreča se mu smehlja skozi kopnene zaobljube do onkrajčata in sveta, onkraj življenja in smrti; a vkljub vsemu se mu ne utešijo bolesti, se mu srčna rana ne zaceli. Pesnik pravi Bogu: "Vedi, da v vsem svojem življenju nisem poznal ne zadovoljstva ne veselja, ne solnca, ne sreče, zakaj vse srečo je življenje sem se mudil na grobovih in sem plakal . . ."

"Ob tihih večerih," zbirka, ki obsegajo tudi ta lirična, sentimentalna in mistična premišljevanja velja za najboljše Maškovo delo. Po daljši analizi tega dela pravi kritik: "Pod duhovniško obliko je sicer živel srce. Zakaj ni je umetnosti, da bi napravila srce neobčutljivo."

In tako se je obnovil v srcu pesnika boj, ki je plapolal že v prvih puščavnikih pri kristjanih, boj mesa z duhom, boj čutov in vestov. Vsaka starost je bila kača izkušnjava, vsaki ideal kerub z ognjenim mečem: Kače in kerubi so bili hud boj v malem človeškem srcu.

Danes se čuti posebno slabotno. Le s težavo, šepeta, v pretganah stavkih odgovarja Anici, ki čebija in vprašuje venurom. Naposled se je tudi smrtni bala samo iz ljubezni do hčerke.

Naposled se ni mogla skorodno delati, ves prejšnji zaslužek

cerkev. Edina njen sreča in veličina je, da izgoreva v bližini božji.

Tako je izgorevala v samotni gozdni bajti Marija, mlada žena na Jakobova.

Nečesa in slabotna že poprej, so ji zadnji težki časi povsem spodkopali telesne moći, izplili ji poslednje življenske soke. Že nenadno slovo moža, ki je moral kar češ noč pod puško in zapustiti ženo in petletno hčerko Anico sami. Potem vedno skrb zanj, kje je, kako se mu godi, se li bo srečno vrnil. Skrb, ki je globala na srcu noč in dan, je grizla korenine njenega življenja tem huje, odkar ni bil več pisma od njega in so še po deželi čudne govorice, pritajene, plašne in potne greze, da so bili uničeni v Galiciji celi slovenski polki. Je li med njimi tudi Jakob? Navrh pomanjkanje, ko sama ni mogla mnogo delati, ves prejšnji zaslužek

milostljiva . . ." Sklenila je roke na prahi. "Ceščena Marija . . ."

Hladno je že postajalo zunaj, in mrak je začel presti svoje peplene in sajaste koprene od drevesa do drevesa, ko je prihitela v sobico Anica s šopki cvetic v rokah.

"Mama, Marijo sem že ovenčala. Té rože sem pa prinesla vam, mama."

Nič odgovora.

"Mama spi. Naj le spi, bolna je. In ne bom budila. Lačpač sem. O saj je mama tudi."

Stala je ob postelji, gledala bledo spečo mamico.

"Tako, sem na vzglavlje dennem rožice, da jih mama takoj zagleda, kadar se zбудi, in se jih razveseli . . . In še jaz naslonim glavico k njeni in zadržim, da ne bom čutila, kakšno sem lačna."

Naslonila je mlado, od svežega zraka in naglega gibanja zardejo ličice k bledemu materinemu. Kodrasti zlati lasci so se usipali po vzglavlju in se božajo doteknili resnega, hladnega obrazja materinega.

Stara Magda, gostinja pri bogatem Gruntarju v vasi pred četrt ure od gozdne kočice, je sedela tisti večer pri oknu in molila rožni venec. Pa se je med molitvijo zagledala in potopila v večerno nebo, čisto in lepo, kakor bi ga bili angeli božji pravkar umili, in vse okrašeno z bleščecimi zvezdami.

"Kako čudovit je nočno plašč nebeske Kraljice! In koliko biserov ga krasi! Nam se zde zapre duri za seboj, zagleda skozi okno na smrek pred hišo in na precej veliko, staro sliko Matere božje v temnem okvirju, visečo ne visoko na deblu smreke; pod njo, nizko spodaj pri zemlji, je pritrjena lična deščica za rože. Jakob je kupil sliko nekoč na neki razprodaji za majhen denar. Kaže pa slike nebeske Kraljice . . . Pa je tudi ne pa . . . Pa ti naj sveti večna luč, Marija! In luna in zvezde nebeške ti bodo svetile na poti v nebesa. In moja slaba molitev . . . Ceščena Marija . . . A vsaj že žeganček pripravil.

"Prazna je . . . Če bi bila kje kaka sveča . . . Pa je tudi ne pa . . . Pa ti naj sveti večna luč, Marija! In luna in zvezde nebeške ti bodo svetile na poti v nebesa. In moja slaba molitev . . . Ceščena Marija . . . A vsaj že žeganček pripravil.

"Stopala je k drurim, kjer je visel precej velik glinast žeganček, ter je pomoličila prst vanj.

"Da, žeganano vodo imajo . . . Denem ga kar na vzglavlje poštelje. A še brinjevo vejico bo treba pristeti."

Stopala je k drurim, kjer je visel precej velik glinast žeganček, ter je pomoličila prst vanj. Počasi je šla iz koče. Zunaj se je oz

Za srečo!

POVEST.

Sloven.
FR. MALOGRAJSKI

(Nadaljevanje).

A predno se ta dva prav zavesta, je bilo že celo krdelo ljudi med njima in ladijnim okrajkom. Več obupanih žensk je prosilo s pretresujočim glasom, naj jih spravijo v čoln, ko se zapodi truma Lahov med nje.

"Kaj ti hodi na misel?" odvrne France. "Če se nas je držalo doslej toliko ob tem lesu, se vzdrživa tudi midva. Reši se za oba ali nobeden."

Cez nekaj časa izpregovoril zopet Jakob ter vpraša: "Ali si še kaj hud name?"

Videlo se je, da misli na smrt.

"Ne budi nespameten!" ga potolaži France. "Pusti take stvari zdaj na strani in gledi, da se obdržiš in da te ne odneseta voda!"

"Ne morem več," vdihne Jakob. "Pozdravi moje znance, če prideš še kdaj vklip z njimi, pozdravi... tudi... Lojziko."

Stegnil je še desnico proti Francetu, kakor bi mu je hotel podati v slovo, potem pa se spustil še z levo roko...

France ga zagrabi naglo za desnico, da je ob vso moč, ne ločila od njega. In ker je videl, da je ob vso moč, in da se res ne more več držati, ga položi na plav. Tako je ležal nekaj časa Jakob, a dal ni nobenega znamenja več, da živi. Oči je imel odprte, toda bile so breizrazne, osteklene. France si je prizadeval dolgo časa, da bi ga obdržal na plavu, toda naposled so začele odpovedovati tudi njemu moči. Ko ga izpusti za kratki hipec, da bi se sam nekoliko bolje oprijel lesu, pridrži moran val, zaguga plav ter odnes Jakoba daleč v stran. Francetu se milo storil. Imel je še toliko zavesti, da je vedel presoditi nesrečo Jakobovo in sam svojo usodo...

"Sedaj bije tudi tebi zadnja!" Ta misel mu je prešnjala glavo. Noge so mu škrbetale mraza, in čutil je, kako mu otrnavajo udje ter mu postajajo roke bolj in bolj lesene. Oči mu jamejo temneti, in vse se mu izprenem v nekako meglo, iz meglo pa se mu prikazuje zdaj ta, zdaj ona podoba...

Kmalu vidi Lojziko, ki mu podaja rešilno roko, kmalu je z očetom v rojstni hiši skupaj, kmalu se mu prikazujejo zopet znanci, od katerih se je bil ločil v Ameriki. Hipi, v katerih ni vedel, kje je in kaj se godi z njim, so se menjavali s hipom, ko je čutil, da je v vodi, ko je znal, da se mu bliža zadnja ura...

"A-a, tam prihaja čoln po me," se mu zasveti še v glavi, potem pa ga zapusti popolnoma zavest...
ENAINDVAJSETO POGLAVJE
"Jutri pojdem delat pismo!" Te besede, s katerimi je pozdravil oče Lojziko neke srednje včer, ko je bil priklovratil zopet od Komarja vinjen domu, so jo zadele hujše, nego če bi ji bil rekel: "Jutri je zadnji dan sivega življenja."

Vedela je, da pride prej ali slaj tako, in razna znamenja zadnjega časa so govorila za to, da sta se oče in Komar dogovorili že natanko, in da ne bosta več čakala dolgo, vendor ji je zagomzel po životu, ko je čula zdaj iz očetovih ust to novo.

A črnina ni nobene besede! Čemu? Je hotela mar že enkrat ugovarjati? Kaj bi bilo pomagalo?

"Si li slišala?" zarezi oče po doljšem premoklu nad njo. Bilo mu ni prav, da je molčala, in njegove srdite oči so srpo zrle vanjo.

Lojzika prikima s povešanim pogledom.

"Ali hoč govorila?" vroj oče, in pogled mu postane še bolj divji.

Oni krmilar, ki je pomagal prej Francetu zvezati lemež in vesi, pripomni nekako vdano: "Tako bomo plavali kmalu tudi mi, kar nas je še tu! Kaj pomaga upirati se? Jaz za svojo osebo nimam zadosti!"

Izkrekš, se izmuže iz rešilnega pasu ter se pogrezne.

France poseže brč po pas ter ga spravi Jakobu na život. Napo-

"Slišala!" odvrne Lojzika. Njen glas je bil slaboten, to pa očetu zopet ni bilo prav.

"Ali ne moreš odpirati bolje ust, da mevžaš tako?" zarojni, "Takih milih Jer jaz ne maram, to menda že več. Le gledi, kako se mi boš vedla jutri. Pazi, da ne bo treba med potjo in pred notarjem vleči vsake posamezne besede iz tebe. In tistih obrazov mi tudi nikar ne delaj. Vesela bodi, da je tako, kakov je . . ."

Rentačil je še nekaj časa, potem pa se je zlekel na posteljo in zaspal.

Tudi Lojzika se vleže, a ona ni našla počitka. Rada bi bila zatisnjena oči, rada zaspala ter vso za malo časa pozabila svoje bridkosti, a ni šlo . . .

"Tako daleč smo torej že?" je vdihovala, in solze so ji zavile oči. "Tako daleč . . . Ali se res ne da več izogniti temu?"

Misli in misli, a rešilna pot se ji ne pokaže. Vse zaman. Vdatis se bo moral.

Ker se je bil France odločil, da se vrne domu, se mu ni zdelelo vredno, da bi bil odgovoril na njeno pismo. Njo pa je zdaj vznemirjal to, da ni dobila nikakoga odgovora od njega.

Ugibala je in ugibala, zakaj je obmolnik, in vsakovrstni dvolni so jo navdajali. Kesala se je, da mu je bila pisala tako. Morda je prav razumel ni in je vseled tega užaljen. Ali pa mu je v pismu res rekla kaj takega, kar ni bilo prav? Začela je premisljevati in preudarjati, kaj je pravzaprav stalno v njem pismo. A čim bolj je mislila, tem bolj se ji je dozdevalo, in so se nahajale v pismu stvari, katerih v resnici ni bilo v njem.

Obtoževala je sama sebe in si očitala, da je bila tako nesmetna. Hotela mu je precej drugi dan pisati zopet drugo pismo; pojasniti mu je hotela vso stvar natančneje; prositi ga ja hotela, naj pride, hujzo zavesti, da je vedel presoditi nesrečo Jakobovo in sam svojo usodo . . .

"Sedaj bije tudi tebi zadnja!" Ta misel mu je prešnjala glavo. Noge so mu škrbetale mraza, in čutil je, kako mu otrnavajo udje ter mu postajajo roke bolj in bolj lesene. Oči mu jamejo temneti, in vse se mu izprenem v nekako meglo, iz meglo pa se mu prikazuje zdaj ta, zdaj ona podoba...

Komar pa je bahato zrl o-krog. Sem ter tja je tlesknil z jezikom in udaril z bičem po zraku, da bi tembolj pognal konja. Včasi je tudi koga pozdravil, če so srečali ravno kakog bolj znanega.

"Ho-ho, zdaj pa gremo," je voklknil zdaj proti temu, zdaj proti onemu. Smejal se je v enomeru, in poznalo se mu je na obrazu, kako vesel je, da mu je

A hkrat se je vprašala zopet: "Čemu?"

"Čemu naj bi prišel? Kaj bi to pomagalo? Ali ni že storkrat sama sama sebe prezpricala, da ji to ne bi koristilo mnogo, da bi je to ne moglo rešiti? Oh, morda pa vendor, vendor. Morda bi se stvari potem vendor zasukale ugodnejše. Morda bi jo Francetov prihod navdial z novim pogonom, da bi se mogla upirati še dalje.

Toda ne, ne. Zaman, vse zman. Kar se je dalo storiti, je poskusila. Zdaj ji preostaja samo še eno — vdati se.

Divja bolji je stiskala srce, v glavi pa se ji je sušalo in vrtelo, da ni bila zmožna več, misliti jasno. Samo ena zavest, ki jo ostala, ta, da pojdejo jutri, že jufrti delat pismo, in da bo čez tri tedne morda že žena Komarjeva.

"In če bo res tako, če postane res žena Komarjeva — kaj potem? Kaj bo z njenim srcem? Se li bo izprenimil? Bo li mogla izpolnjevati dolžnosti, ki jih ima žena do moža?"

Te mučne misli so se ji pririle še v glavi do površja, potem pa se ji je zmehdo popolnoma, in lotila se je neka omotica, da ni vedela, spi li ali čuje.

Drugi dan pa je bil Komar na vse zgodaj na Grilovem domu. Bil je praznično običen in kar žarel je v obraz.

"Ho-ho, ali gremo?" vpraša Lojziko, ki je ravno pripravljaj zanj.

Opažil je bil njene objektive oči, vedel je tudi, zakaj je jokala, a ni se zmenil za to.

Ona v prvem hipu ni vedela, kaj bi odgovorila, potem pa je vendor rekla:

"Je li že tako pozno, da se mudi?"

"Cim prej odpravimo, tem bolje, ho-ho," odvrne Komar, zibajoč se na čevljih končih, kakor je bila njegova navada.

Pontini odgovor Lojzinku je navdal z veseljem in upanjem.

"Gledati moramo, da prideš

kmalu k notarju," nadaljuje. "Zdaj ima gotovo mnogo opraviti, in kdor prej pride, ta prej melje, ho-ho, ali ni mari taka, oči Grill?"

"I kaj pak da," odgovori Grill s tistim svojim nenavadnim glasom, katerega je čula Lojzika samo takrat, kadar je govoril s kakim drugim človekom. "Hiteti moramo, hiteti."

"Le pripravite se torej," veli Komar. "Jaz grem še malo domu, če kake pol ure pa pridem z vozičkom po vaju. Ho-ho, boš videla Lojziku, kako bomo dirjali."

Komar se je vrnil, še predno je bilo preteklo pol ure. Lojzika in njen oče sta se vsedila na voz, in oddrali so proti bližnjemu trgu.

Ljudje so obstajali na cesti ter se ozirali za vozom. Delali so vsakovrstne opazke, iz katerih se je dalo posneti, kako dobro so poznali razmere, kako dobro so umeli, kaj se ima zgoditi.

"Zdaj peljejo jagnje v mesnico," je pripomnil nekdo, hoteč označiti Lojzinkino občutje in njeni usodo.

"Da, pač," so pritrjevali drugi. "S tako težkim srcem je še malokatera delat pismo, kakor ga gre ta . . ."

Lojzika je čutila, kaj ima pomenu to, da so gledali ljudje za njimi, in da so se odpirala okna pri hišah, mimo katerih so se vozili. Slutila je tudi, kaj govorje, in kakšne skeple dela jo. Bilo ji je nepopisno hudo, voziti se tako pri belem dnevu poleg Komarja ter se izpostavljati radovednim očem. Kakor bi jo bilo sram, je zrla pred se v tia in molčala.

Komar pa je bahato zrl o-krog. Sem ter tja je tlesknil z jezikom in udaril z bičem po zraku, da bi tembolj pognal konja.

Včasi je tudi koga pozdravil, če so srečali ravno kakog bolj znanega.

"Ho-ho, zdaj pa gremo," je voklknil zdaj proti temu, zdaj proti onemu. Smejal se je v enomeru, in poznalo se mu je na obrazu, kako vesel je, da mu je

A hkrat se je vprašala zopet: "Čemu?"

"Čemu naj bi prišel? Kaj bi to pomagalo? Ali ni že storkrat sama sama sebe prezpricala, da ji to ne bi koristilo mnogo, da bi je to ne moglo rešiti? Oh, morda pa vendor, vendor. Morda bi se stvari potem vendor zasukale ugodnejše. Morda bi jo Francetov prihod navdial z novim pogonom, da bi se mogla upirati še dalje.

Toda ne, ne. Zaman, vse zman. Kar se je dalo storiti, je poskusila. Zdaj ji preostaja samo še eno — vdati se.

Divja bolji je stiskala srce, v glavi pa se ji je sušalo in vrtelo, da ni bila zmožna več, misliti jasno. Samo ena zavest, ki jo ostala, ta, da pojdejo jutri, že jufrti delat pismo, in da bo čez tri tedne morda že žena Komarjeva.

"In če bo res tako, če postane res žena Komarjeva — kaj potem? Kaj bo z njenim srcem? Se li bo izprenimil? Bo li mogla izpolnjevati dolžnosti, ki jih ima žena do moža?"

Te mučne misli so se ji pririle še v glavi do površja, potem pa se ji je zmehdo popolnoma, in lotila se je neka omotica, da ni vedela, spi li ali čuje.

Drugi dan pa je bil Komar na vse zgodaj na Grilovem domu. Bil je praznično običen in kar žarel je v obraz.

"Ho-ho, ali gremo?" vpraša Lojziko, ki je ravno pripravljaj zanj.

Opažil je bil njene objektive oči, vedel je tudi, zakaj je jokala, a ni se zmenil za to.

Ona v prvem hipu ni vedela, kaj bi odgovorila, potem pa je vendor rekla:

"Je li že tako pozno, da se mudi?"

"Cim prej odpravimo, tem bolje, ho-ho," odvrne Komar, zibajoč se na čevljih končih, kakor je bila njegova navada.

Pontini odgovor Lojzinku je navdal z veseljem in upanjem.

"Gledati moramo, da prideš

"PREJ SEDAJ

Golsa v vseki obliki se danes uporablja vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.

Marsolj Laboratorij je vseči vrsti not, bilino, banko, banko in nekaj drugih.